Dichter bij Shrinivási

Wist u dat er vaak in gesprekken nog op het allerlaatst belangrijke dingen gezegd worden? Zo schiet ook hem op weg naar mijn auto nog iets te binnen. Iets eervols, dat ik echt móet vermelden. Shrinivási, groots dichter, maar ook vader, schoonvader, grootvader, overgrootvader, oud-onderwijzer en leraar, Surinamer en al jaren Curaçaoënaar. Wat me raakt, is dat hij zo'n hartverwarmend mens is, iemand die dichtbij zichzelf staat, bij zijn oorsprong, de bron.

Door Giselle Ecury

Shrinivási heeft tijdens zijn verblijf in Nederland heel veel plezier van en met zijn achterkleinkinderen. „Je ziet, dat ze veel aandacht en tijd krijgen." FOTO KLEINZOON JERRY ENDER

Voor de scholieren van Nickerie

Een bruine zandweg

Een bruine zandweg
scholieren, twee
babbelen
fietsen
binnen de brasa
van de milde morgenzon

Verdwijnen
om de bocht...

De bruine zandweg
draagt hun jeugdig spoor
hun luide lach
hun taal en wensen
en toekomstig leven

COPYRIGHT © SHRINIVÁSI
'S HERTOGENBOSCH, 27 MAART 2012

Hij is 86 jaar, maar nu weet ik eens te meer, dat een getal niets zegt. „Fysiek heb ik soms steun nodig", zegt hij. „Bijvoorbeeld voor deze reis naar Nederland. Iemand hielp me met mijn bagage en door de beveiliging heen. Dat is me te ingewikkeld. Ook op Schiphol ben ik geholpen, door een Turkse jongen. Bij de douane zat iemand van Curaçao. Wij wensten elkaar 'het beste'. Die kleine dingen maakten mijn reis aangenaam..."

Shrinvási's dochters wonen in Nederland met hun gezin. In 2009 ontmoette ik hen tijdens het literaire festival Winternachten (Writers Unlimited). In de eerste plaats is hij hier voor hen, vooral voor zijn schoonzoon die een erfelijke spierziekte heeft. Hij is onlangs zestig geworden. „Ik wilde erbij zijn, hem graag zien. Kijk, ik heb zijn schoenen gekregen, we hebben dezelfde maat. Dat stemt me dankbaar." Er is ook een weerzien met hier woonachtige familie, vrienden en kennissen 'van Roermond tot Den Helder'. Hij bezocht het graf van dierbaren, van zijn vrouw. „Ik heb met hen gesproken, voor hen gebeden. Het is enerverend en inspirerend. Ik maak echt deel uit van deze cultuur door taal en studie", zegt hij. Het universele van culturen is een element, dat telkens terugkomt: „In het wapen van India staat: 'Eenheid én Verscheidenheid'."

Zo zitten we in de woonkamer van zijn kleinzoon, die getrouwd is met een Poolse. Mijn komst is voorbereid, terwijl ik pas de avond tevoren heb afgesproken. Maar ik mag mij niet bezwaard voelen. Ik ben werkelijk welkom. Ze voorziet ons van thee met koekjes, excuseert zich in foutloos Nederlands, dat ze snel de kinderen uit school moet halen. Op de fiets. Deze bescheiden, gastvrije jonge vrouw heeft meteen ook in mijn hart een plaats gekregen. Liefdevol spreekt ze haar schoongrootvader aan met 'opa'.

„Dit is zo'n fijn gezin", zegt Shrinivasi. „Er is zoveel inzet van energie bij alles: bij het leren en studeren, het werk en vooral ook ten aanzien van de kinderen. Het is hier opgeruimd. Er is geduld, begeleiding, aandacht en zorg. Je ziet het aan die kleintjes, hoor." Hij kan het weten. Hij had altijd jeugd om zich heen. „Ik had arts kunnen zijn, maar koos voor het onderwijs om het kind te begeleiden tot het gaandeweg wordt opgenomen in de wereld van de taal. Ik maakte veel foto's, van de communicantjes, bijvoorbeeld. De sereniteit van die gezichtjes was zo mooi. Helaas is dat verdwenen. Er is meer leegte, nu. Dit is zo'n andere tijd." Hij gaat verzitten en dicteert me een opmerking, recht uit zijn hart.

„Ik ben de autoriteiten van Curaçao heel dankbaar, dat ik weer op het eiland mag verblijven, waar ik gewerkt heb van 1951 tot 1967, met een onderbreking in Den Haag, tussen 1964 en 1966 in verband met mijn studie Nederlands. Ik was onderwijzer op de Vincentiusschool, leraar Nederlands aan het St. Thomascollege (mavo), gaf les aan de Nieuwe School op Barber, ging achtereenvolgens naar Wishi, Brievengat, Montaña Abou, Buenavista en Santa Maria."

In 1967 keerde Shrinivási terug naar Suriname, waar hij diverse kabinetten heeft meegemaakt, alsmede de Revo-periode en de moorden van 8 december - onuitwisbaar. Daarna volgde de terugkeer van de democratie. Gevraagd naar de ontwikkelingen in Suriname, de Antillen, Nederland en de rest van de wereld, antwoordt hij: „Het is aldus: ik heb als het ware de wereldgeschiedenis bestudeerd en volg de verwikkelingen en ontwikkelingen van de volkeren op de continenten dagelijks. In het bijzonder die van Suriname en de Antillen. Ik weet, dat wat er gebeurt, hoort bij 'een wereld in wording', op weg naar bevrijding van mens en natuur, naar een grote eenheid en heelheid, langs veel pijn en verdriet. Strijden is: zich bevrijden." Later volgt nog zo'n zienswijze: „Wat wij nastreven in het leven is perfectie. Daar groeien we naartoe. Groeien impliceert: het afsterven van al het imperfecte. Uiteindelijk volgt purificatie."

Shrinivási is eveneens hier, omdat in het najaar zijn nieuwe dichtbundel wordt uitgebracht door uitgeverij In de Knipscheer,

Drie generaties bijeen in N naar de toekomst", aldus S

Lotusblad

Lotusblad
dat het water
raakt
en
niet raakt

Van deze wereld
en
niet
van
deze wereld

COPYRIGHT © SHRINIVÁSI
'S HERTOGENBOSCH, 27 MAART 2012

„Als de ziele luistert spreekt het al een taal dat leeft." L heeft het vertaald in het Papiaments.

FOTO ANTILLIAANS

i, dichter bij de bron

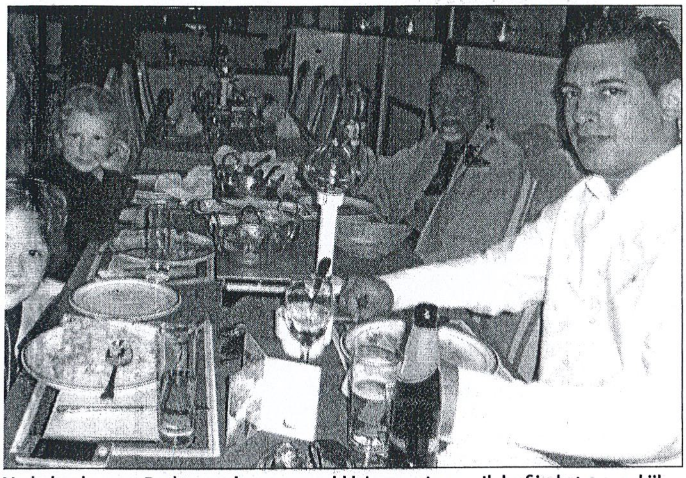

Nederland, 2012. Rechts op de voorgrond kleinzoon Jerry. „Ik leef in het nu en kijk Shrinivási. „Ik geniet van Nederland, van dit jonge gezin, waar ik logeer." FOTO PRIVÉBEZIT

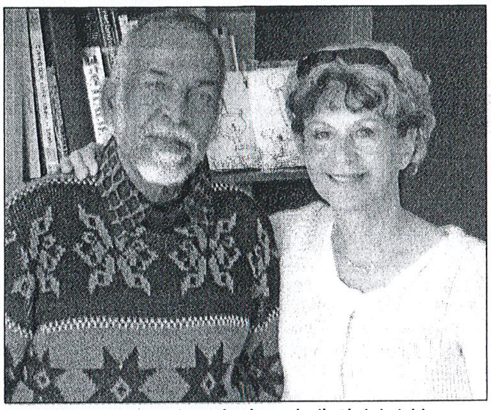

Op een zonnige voorjaarsdag bezocht ik Shrinivási in Brabant, bij het gezin van zijn kleinzoon. Een bijzondere ontmoeting die me lang zal heugen. Bij het ter perse gaan van dit blad werd bekend, dat ook van mij een gedicht wordt opgenomen in de uitgave van de FPI. Nog dichter bij dé dichter. FOTO JERRY ENDER

Als de ziele luistert

Als de ziele luistert
spreekt het al een taal dat leeft,
't lijzigste gefluister
ook een taal en teken heeft:
blaren van de bomen
kouten met malkaar gezwind,
baren in de stromen
klappen luide en welgezind,
wind en wee en wolken,
wegelen van Gods heiligen voet,
talen en vertolken
't diep gedoken Woord zo zoet...
als de ziele luistert!
Uit: 'Driemaal XXXIII kleengedichtjes'

GUIDO GEZELLE (1859)

een wens en verzoek van hoogleraar West-Indische Letteren Michiel van Kempen. „Tegenwoordig leef ik in heden, verleden en toekomst. En wat gebeurt er? Ik begin weer te schrijven, ook aan de hand van mijn aantekeningen uit mijn Curaçaoperiode 1950-1960, en van herinneringen aan Suriname. In opdracht schrijven, vind ik 'a hell of a job'. Gaandeweg het dagelijkse leven krijg ik inspiratie; als ik door iets of iemand geraakt word, komen de woorden direct. Daarna kijk ik, of ik precies heb gezegd, wat ik voelde door alle werkwoorden na te gaan die deze gevoelens weergeven. Klopt het? Is het gedicht ook logisch opgebouwd? Omdat het moderne poëzie is, met andere woorden rijmloos, moet er een zeker ritme zijn - alleen dan is het poëzie. Ritme is de beweging van de ziel. Als jongen werd me dit gedoceerd door mijn leraar Nederlands frater Rufinus, wiskundige, musicus en redactielid van 'Spectrum', een literair tijdschrift in Suriname voor katholieke jongeren (1945-1950). Bij woordleer heeft hij ons uit diverse talen de oorsprong van de woorden uit culturen buiten Europa laten zien. Waardevol. Vooruitstrevend ook: hij doorbrak al in 1942 clichés en stereotype vooroordelen die in de Surinaamse gemeenschap een eigen leven leidden, zoals 'de koelie is gierig'. Hij stimuleerde ons Surinaamse poëzie te schrijven in de taal die we machtig waren, omdat je anders 'taaldirigisme' krijgt. Als je die gedichten leest, zouden ze gisteren geschreven kunnen zijn. Dit alles stimuleerde mij."

Is het toeval, dat ik in mijn dichtbundel 'Vogelvlucht' (2010) iedereen bedank, die mij de zeggingskracht bijbracht van de Nederlandse Taal? Ik kan het beamen: veel ontmoetingen waren er niet voor niets. Mensen van toen en nu kunnen je op je pad bijsturen. Voor Shrinivási is dat ook Guido Gezelle (1830-1899) geweest, Vlaams dichter. Moeiteloos citeert hij: „Als de ziele luistert / spreekt het al een taal dat leeft." Hij voegt er enthousiast aan toe: „Luis Daal heeft het vertaald in het Papiaments. Dat vind ik mooi. Ja, het principe van mijn schrijven is het omgaan met woorden. In mijn vroegere internaatsperiode eindigde elke Mis met Het Laatste Evangelie van Johannes, eveneens inspirerend: In principio erat Verbum. In het begin was het Woord. En het Woord was bij God, en het Woord was God. In het Indiase denken zegt men, dat de Gedachte er eerst was. Die verwoord je - tot poëzie."

Tijdens zijn verblijf in Nederland heeft Shrinivási met Geert Koefoed (taalwetenschapper die onder andere publiceert over de taalsituatie en literatuur van Suriname), gewerkt aan de nieuwe dichtbundel. „Geert mag zich ermee bemoeien en erin snoeien", zegt hij. „Eerst heeft Elodie Voorbraak in samenwerking met mij de gedichten uitgetikt en zij heeft er kritiek op geleverd. Zij kent me nu door en door, net als Geert. Het was heel wat om alles klaar te krijgen. Maar als je erudiet bent, maak je 'sense' en geen 'nonsense'. Je kunt het leven aanraken en kleden met taal." Een ruggensteun voor hem? De jonge en gerenommeerde dichters en dichteressen op Curaçao, met wie hij de afgelopen jaren heeft meegewerkt, de kinderen die haiku's schreven, leesgroepen. Die diversiteit en sociale betrokkenheid op vele niveaus doen hem goed.

Zo kuieren we na uren al pratend naar mijn auto. „Vijf studentes van Wim Rutgers, buitengewoon hoogleraar Caraïbische Letterkunde aan de UNA, hebben mijn werk bestudeerd. Vier analyseerden een lang gedicht, één moest mijn leven als onderwijzer beschrijven, plus onder andere de dichtbundel 'Om de zon'. De beoordeling ervan was 'uitmuntend'. Wat een eer, dat ze in mijn denken willen duiken. En, o ja, professor Ronnie Severing vertelde me, dat ook ik deel mag uitmaken van het boek waarin, na het proza, nu ook de poëzie geanalyseerd wordt. Bijzonder, niet?"

Shrinivási in een Hollandse woonwijk. Zo zie ik hem, mij uitzwaaiend, nog lang in mijn autospiegel staan als ik - dankbaar - wegrijd. Mooi, dat ik hem heb mogen ontmoeten. Eervol. Dichter bij een groots voorbeeld, de bron.

' Luis Daal

NS DAGBLAD

Shrinivási - Haridat Lutchman

Shrinivási betekent 'edele bewoner van Suriname'. Pseudoniem voor Martinus Haridat Lutchman. Een eerder gekozen pseudoniem: Fernando. Het merendeel van zijn werk schreef hij in het Nederlands. De nieuwe Nederlandstalige dichtbundel zal bestaan uit: nieuw werk, poëzie uit de ongepubliceerde bundel 'Oorspronkelijk worden' (eind jaren '50), werk uit zijn eerste bundel 'Anjali' (1963), werk uit de bundel 'Pratiksh?' (1968) en gedichten uit de liefdesbundel 'Om de zon' (1972), die zich afspelen op Curaçao en in Nederland. Het boek is ingeleid door Frank Martinus Arion, die in Suriname Literatuur doceerde aan de Universiteit.

Shrinivási heeft werk gepubliceerd in 'Het liegend konijn, tijdschrift voor hedendaagse poëzie' onder supervisie van Jozef Deleu, Belgisch dichter.

Een grote bloemlezing uit Shrinivasi's poëzie werd samengesteld en ingeleid door Geert Koefoed, 'Een weinig van het andere' (In de Knipscheer, 1984).

Wim Rutgers, thans Buitengewoon Hoogleraar Caraïbische Letterkunde, met bijzondere aandacht voor de letteren in het Papiaments aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen (UNA) op Curaçao, was voorheen docent Nederlands, onder andere in Suriname en Aruba. Een van zijn publicaties is: 'De dichter en het woord: de Surinaamse dichter Shrinivási en zijn vaderland'. Paramaribo: Okopipi, 2003. (BRON: WIKIPEDIA)

De volledige titel van de uitgave van de Fundashon pa Planifikashon di Idioma (FPI) waarin ook Shrinivási's 'Om de zon' zal worden opgenomen is: Perspectief. Literair lezen 2. Poëzie Het lezen, analyseren, interpreteren en evalueren van poëzie. De auteurs zijn: Wim Rutgers, Ria Severing-Halman en Ronnie Severing. ISBN 978-99904-2-298-6

Van de Prozaversie is het ISBN-nummer: 978-99904-2-297-9. Informatie via www.fpi.an

Shrinivási's werk werd enkele malen bekroond, onder meer met de Gouverneur Currie-prijs (1974) en de Staatsprijs voor Literatuur 1989-1991. In 1992 ontving hij de Vedanta-prijs van de Stichting Jnan Adhin Fonds.

De nieuwe poëziebundel zal worden uitgegeven door Uitgeverij In de Knipscheer, naar men verwacht in het najaar van 2012, zie www.indeknipscheer.nl. Bezoekt u beslist ook eens de blog van de Werkgroep Caraïbische Letteren: 'Caraïbisch Uitzicht', http://caraibischeletteren.blogspot.com/